YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 12

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.......44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o‘g‘li

TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE’MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQISH.......48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna

“INNOVATSION AGROTEXNOLOGIYALAR VA “YASHIL IQTISODIYOT” TAMOYILLARI ASOSIDA G‘ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.......53
Turayeva Gulizahro

АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).......57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли

KICHIK BIZNES RIVOJINI TA’MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.......62
G‘aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna

KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO‘LLARI.......67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich

INNOVASION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.......73
Mustafoyev Akbar Mustafo o‘g‘li

MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO‘LLARI.......78
Maxkamov Ibrayim, Jo‘raboyeva Shohida Kamoliddin qizi

REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.......83
Abduxalilova Laylo To‘xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda

SIRKULYAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.......87
Sodikov Zokir Rustamovich

YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG‘BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.......92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi

MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.......97
G‘aniyev Baydulla Toshmurodovich

АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.......101
Даулетиярова Шахло

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.......109
Кадирова Хадича Тураевна

XORIJ MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O‘ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.......115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev

O‘ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.......125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo‘ldoshali o‘g‘li

HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.......133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna

QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.......136
Musayeva Shoira Azimovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH......144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich

O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI......149
Madraximov Ilxom Kamilovich

FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI......154
Zaripov Xusan Baxodirovich

AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH......159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich

OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH......163
Jalilov Jamshid G'anijonovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li

MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI......168
Xayitboev Abror Quvondiqovich

РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН......174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи

KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV......180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna

BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI......184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI......189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich

TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI......194
Alimov Umid O'ktambayevich

MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI......200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi

KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI......207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova

ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ......212
Останов Эгамберди

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI......218
Xakimova Xulkar Xamidovna

QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI......224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich

OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI......230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI......234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich

XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI......238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna

BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI......242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHIYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA) ... 247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI ... 251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich

O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI ... 256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna

TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSIYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI ... 259
To'rayev Jasurali To'rayevich

O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI ... 264
B. Sulaymonov

NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI ... 270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li

O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI ... 274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich

KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA ... 278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna

MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI ... 283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich

РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ ... 290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли

MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR ... 297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li

BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIYAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI ... 303
Sadikov Iskandar Gayratovich

ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ... 308
Халиков С. Х.

HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI ... 313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich

ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ... 317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH ... 321
Isakov Oybek Jamoliddinovich

NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH ... 325
Ismoilov Azamat

O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI ... 332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH ... 341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich

"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHIYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA ... 346
Abduraxmonova Feruzabonu

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH......352
Dildora Yuldasheva

TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI......359
I.J. Isakov

OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI......363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich

INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI......369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna

"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI......374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li

THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS......380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich

INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI......386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich

GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES......393
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li

ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ......401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи

O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI......407
Ergashov Botirjon Ergashovich

PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI......415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich

O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI......419
Igitov Jurabek Kuzibekovich

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI......425
Eshkarayev Bobir Chariyevich

TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI......431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna

TURIZM SOHASINING IJTIMOIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)......435
Xalimov Shaxboz Xalimovich

SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH......442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li

ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ......447
Дурманов Акмал Шаймарданович

PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI......456
Atajanova Guli Maxsudbekovna

JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI......462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI 467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich

PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li

BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH 482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich

ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDA KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH 487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi

UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH 493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI 498
Babayeva Lola Ibragimovna

MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH 504
Xusanov Chari Kadirovich

PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 509
Botirova Xulkar Olimjonovna

THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY 514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli

OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY–METODOLOGIK ASOSLAR 520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li

IJTIMOIY AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH 524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH 529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza

TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH 537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich

INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY 542
Zakhidov Azizbek Rustamovich

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI 548
Sabit Gabbarov

TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH 552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora

O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH 558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich

ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ 567
Зайналов Джахонгир Расулович

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ 571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

IPOTEKA KREDITI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI 576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi

KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI 581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQARISH SALOHIYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI 588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich

O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI 592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li

STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM 595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILIY TALQINI 603
Aripov Oybek Abdullayevich

O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI 608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li

FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH 611
Kdirbaev Amir Marat uli

ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI 614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ 621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович

O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR 626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li

GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI 631
Norov Zarif Shamsiddinovich

INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH 638
Xayitov Nodirjon Uzokovich

VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI 652
O.Q. Qo'shmatov

AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI 657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov

MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI 664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li

ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ 669
Розиков Жалил Жалолович

TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI 678
M.Xayitboyev

USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 683
Inomjon Sherimbetov

QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI 688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLARNING ROLI 694
Galiyev Tohir Fazliddinovich

ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH 700
Abduqodirova Umida G'ayrat qizi

QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR 706
Nazarova Feruza Usmonovna

TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA KORXONALARINI KREDITLASHNING ZARURLIGI HAMDA IQTISODIY AHAMIYATI 713
Shaymatov Mansur Jo'rabaevich

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIYAVIY AKTIVLARNI TAN OLISH 720
Odiljonova Oybarchin Fayzullo qizi

QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TRANSFORMATSIYA BARQARORLIGINI BAHOLASH 724
Sanetullaev Aybek Esbosinovich

XALQARO AVTOMOBIL ISHLAB CHIQARUVCHI KOMPANIYALARNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI 728
Xidoyatov Mirsaid Mirmuhsumovich

ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: STRATEGIES FOR RESILIENCE IN AN ERA OF DECLINING RESOURCES AND RISING EXPECTATIONS 734
Inomiddin Imomov

"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI IQTISODIY RIVOJLANISHGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY ASOSLARI 744
Miraxmedova Maftuna Ibragimovna

ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 751
Алиева Эльнара Аметовна

AHOLI DAROMADLARI VA ULARNING SHAKLLANISH MANBALARI 756
So'fiyeva Xusniya Soxibjonovna

НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ 760
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна

СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ПО ОЦЕНКЕ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ 766
А.Р. Кудратов

IJTIMOIY XIZMATLAR KO'RSATISH JARAYONIDA TASHKILIY VA IQTISODIY MUNOSABATLAR 775
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna

QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION BIZNESNI BOSHQARISH VA YANGI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH 780
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li

GRUZIYA TAJRIBASIDA BARQAROR TURIZMNI TA'MINLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLANILISHI 786
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi

INNOVATSION FAOLIYATNING MINTAQADA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI 790
Fayziyeva Shirin Shodmonovna

QORAQALPOG'ISTON HUDUDIDA ETNOGRAFIK TURIZM KLASTERINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI 795
Kunnazarova Orazxan

MAMALAKATIMIZ IMPORTI VA EKSPORTIDA KICHIK BIZNESNING ULUSHI 798
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich

YEVROOBLIGATSIYA VA UNING AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN EMISSIYASI 807
Avezov Ibrohim Ilxomovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR SHAROITIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 808
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi

SPORT ANJOMLARI SANOATIDA INNOVATSION JARAYONLARNI TIZIMLASHTIRISH MODELINING ZARURATI........ 813
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich

GREEN MARKETING STRATEGIES AND THE APPLICATION OF NEUROMARKETING METHODS IN THEIR DEVELOPMENT........ 819
Samadov Asqar Nishonovich, Latipova Go'zal

OZIQ-OVQAT SANOATIDA KICHIK KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI........ 825
Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSIYALAR AHAMIYATINING EMPERIK TAHLILI 831
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSIYALAR AHAMIYATINING EMPERIK TAHLILI

Nazarova Ra'no Rustamovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Yashil" iqtisodiyot kafedrasi mudiri
Orcid: 0000-0001-5626-0926

Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Yashil" iqtisodiyot kafedrasi katta o'qituvchisi
Gmail: yakhonajmiddinov1996@gmail.com
Orcid: 0009-0004-0221-0121

Annotatsiya. Ushbu maqolada barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda investitsiyalarning strategik ahamiyati ilmiy asosda yoritiladi. Tadqiqotda investitsiyalar iqtisodiy o'sish, ishlab chiqarish samaradorligi, texnologik yangilanish, bandlik va iqtisodiy modernizatsiya jarayonlariga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omil sifatida baholanadi. Empirik tahlil investitsiya faoliyati bilan makroiqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni aniqlashga qaratilgan bo'lib, investitsion muhitni yaxshilash, innovatsion va "yashil" investitsiyalarni kengaytirish barqaror rivojlanishning muhim shartlaridan biri ekanini ko'rsatadi. Maqolada investitsiyaviy siyosatni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ham shakllantiriladi.

Kalit so'zlar: investitsiyalar, barqaror iqtisodiy rivojlanish, asosiy kapital, xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, innovatsion investitsiyalar, "yashil" investitsiyalar, investitsiya muhiti, modernizatsiya, iqtisodiy faollik.

Abstract. This article scientifically illuminates the strategic importance of investments in ensuring sustainable economic development. In the study, investments are assessed as the main factor influencing the processes of economic growth, production efficiency, technological renewal, employment, and economic modernization. Empirical analysis is aimed at determining the inextricable link between investment activity and macroeconomic stability, and shows that improving the investment climate, expanding innovative and "green" investments is one of the important conditions for sustainable development. The article also formulates scientifically based proposals for improving investment policy.

Key words: investments, sustainable economic development, fixed capital, foreign direct investments, economic growth, innovative investments, "green" investments, investment climate, modernization, economic activity.

Аннотация. В данной статье на научной основе освещается стратегическое значение инвестиций в обеспечении устойчивого экономического развития. В исследовании инвестиции оцениваются как основной фактор, влияющий на процессы экономического роста, эффективности производства, технологического обновления, занятости и модернизации экономики. Эмпирический анализ направлен на выявление неразрывной связи между инвестиционной деятельностью и макроэкономической стабильностью, показывает, что улучшение инвестиционного климата, расширение инновационных и "зеленых" инвестиций является одним из важных условий устойчивого развития. В статье также будут сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию инвестиционной политики.

Ключевые слова: инвестиции, устойчивое экономическое развитие, основной капитал, иностранные прямые инвестиции, экономический рост, инновационные инвестиции, "зеленые" инвестиции, инвестиционный климат, модернизация, экономическая активность.

KIRISH

Barqaror iqtisodiy rivojlanishning zamonaviy modeli investitsiyalar samaradorligini oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish bilan uzviy bog'liqdir. Investitsiyalar nafaqat iqtisodiy o'sishni tezlashtiruvchi omil, balki tarkibiy islohotlarni chuqurlashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va yangi ish o'rinlarini yaratishning asosiy manbai sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston so'nggi yillarda investitsiya muhitini yaxshilash, xorijiy investorlar uchun kafolatlarni kuchaytirish, "yashil" iqtisodiyot tamoyillariga mos investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash borasida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. Jumladan, investitsiya siyosatini huquqiy jihatdan mustahkamlovchi qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi va ularning amaliy ijrosi milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun mustahkam institutsional zamin yaratdi.

Barqaror iqtisodiyotni mamlakatimizda ta'minlash borasida hamda ushbu sohada investitsiyalarning ahamiyatini tushunga holda mamlakatimizda bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "O'zbekiston-2030" strategiyasini amalga oshirish bo'yicha davlat dasturi to'g'risidagi PF-16-son[1] Farmonida investitsion siyosatning ustuvor yo'nalishlarini belgilab, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida modernizatsiya va innovatsion rivojlanishga xizmat qiluvchi loyihalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini mustahkamladi. Ushbu strategiyada investitsiyaga oid bo'lgan quyidagi ustuvor yo'nalishlar bo'yicha fikr va mulohazalar keltirib o'tilgan, jumladan:

mamlakatni yuqori daromadli davlatlar darajasiga olib chiqish, doimiy iqtisodiy o'sish va raqobatbardosh milliy iqtisodiyot yaratish;

investitsiyalar ushbu strategiyaning asosiy drayverlaridan biri sifatida ko'rib chiqilgan. Strategiya doirasida davlat va xususiy sektor hamkorligini kengaytirish, xususiy sektor ulushini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va chet ellik hamkorlarni jalb etish chora-tadbirlari nazarda tutilgan;

strategiyada "milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini kuchaytirish va uning tarkibida qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini oshirish" maqsadi belgilangan. Bu esa eksportga yo'naltirilgan investitsiyalar sanoat quvvatlarini kengaytirish, innovatsiyalar, eksportga mo'ljallangan yuqori qo'shilgan qiymatli ishlab chiqarishni rivojlantirish nazarda tutilgan;

strategiyaning amalga oshirilishini ta'minlash uchun davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish, shaffoflik, qonunchilik bazasini mustahkamlash, investorlarning huquqlarini himoya qilish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish kabi institut-siyosiy islohotlar ham e'tiborga olingan. Bu esa investitsion jozibadorlik va xususiy sektor ishtirokini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlangan.

Bundan tashqari, "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni[2] investitsiya jarayonlarining huquqiy asoslarini, investorlar huquqlarining kafolatlarini, davlatning investorlarga nisbatan majburiyatlarini aniq belgilab berdi. Ushbu qonun investitsiya faoliyatining shaffofligini va barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Investitsiya loyihalarini boshqarish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5635-son Qarori[3] investitsiya loyihalarining samaradorligini oshirish, monitoring tizimini kuchaytirish va sifatli amalga oshirilishini ta'minlash bo'yicha yangi yondashuvlarni joriy etdi.

O'zbekistonning xalqaro investitsiya maydoniga integratsiyalashuvi va biznes yuritish sharoitlarining yaxshilanishi ham mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirmoqda. Xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish, investitsiya jarayonlarini raqamlashtirish va byurokratik to'siqlarni kamaytirish iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlari sifatida e'tirof etilmoqda.

Mazkur tadqiqot investitsiyalarning barqaror iqtisodiy rivojlanishdagi rolini ilmiy asoslangan holda empirik tahlil qilish, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan institutsional va huquqiy islohotlarning samaradorligini baholash hamda investitsiyaviy siyosatni takomillashtirish yo'nalishlarini belgilashga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Gafsi va Bakari (2025)[4] AQSh uchun 1990 - 2022 yillar ma'lumotlari asosida ichki investitsiyalar, YaIM va CO_2 chiqindilari o'rtasidagi dinamik aloqani VECM va kointegratsiya usullari yordamida baholaydi. Ular uzoq muddatda ichki investitsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasida ijobiy ikki yo'nalishli bog'liqlik mavjudligini, iqtisodiy o'sish va ekologik ko'rsatkichlar o'rtasida ham ijobiy ta'sir borligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, atrof-muhit sifati bilan investitsiya hajmi o'rtasida ayrim ziddiyatlar (CO_2 oshishi) qayd etilib, barqaror rivojlanish uchun "yashil" investitsiya siyosatini kuchaytirish zarurligi ta'kidlanadi.

Naran, Buchner (2024)[5] global iqlim moliyalashtirish oqimlarini umumlashtirib, 2018 - 2022 yillarda yiliga o'rtacha 674 mlrd. AQSh dollaridan 1,46 trln. dollargacha oshganini ko'rsatadi, biroq Parij kelishuvi maqsadlariga erishish uchun 2030 yilgacha bu miqdorni taxminan 5 barobar oshirish zarur ekanini asoslaydi.

Hisobotda rivojlangan mamlakatlar, Xitoy va boshqa rivojlanayotgan davlatlarda “yashil” investitsiyalar iqtisodiy o‘sish va dekarbonizatsiyaning asosiy drayveri ekani, lekin moliyaviy resurslar taqsimotida hududlararo katta tafovutlar mavjudligi ko‘rsatiladi.

Sofrankova (2021)[6] Yevropa Ittifoqining 28 davlati bo‘yicha panel regressiya usuli yordamida barqaror iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichini (SEDA) turli global indekslar (innovatsion faollik, biznes muhiti, iqtisodiy erkinlik, korrupsiya darajasi, inson kapitali) bilan bog‘laydi. Natijalarga ko‘ra, innovatsion salohiyat va biznes muhitining yaxshilanishi investitsiyalar samaradorligini oshirib, barqaror rivojlanish darajasini sezilarli ravishda ko‘taradi, shuningdek, institutlar sifati past bo‘lgan mamlakatlarda investitsiya oqimlari barqaror iqtisodiy o‘sishga to‘liq transformatsiyalanmasligi ta’kidlanadi.

Suleymanov (2021)[7] Rossiya iqtisodiyoti uchun xorijiy to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar oqimining barqaror iqtisodiy rivojlanishdagi rolini tahlil qiladi. U 2000-yillardan boshlab XTI oqimi sanoatning qator tarmoqlarida texnologik yangilanish, ish o‘rinlari yaratilishi va eksport salohiyatining ortishiga xizmat qilganini, biroq institutsional muammolar va resurslarga qaramlik sababli XTI salohiyati to‘liq ro‘yobga chiqmayotganini ko‘rsatadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, MDH davlatlarida investitsiya oqimlari samarasini oshirish uchun institutsional islohotlar va iqtisodiy diversifikatsiya muhim shart hisoblanadi.

Ainur (2025)[8] Qozog‘iston moliya tizimi va investitsiya siyosatini barqaror iqtisodiy o‘sishning asosiy omili sifatida ko‘rib chiqadi. Strategik hujjatlar tahlili va makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar asosida muallif yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar, infratuzilma va “yashil” loyihalarga yo‘naltirilgan kapital qo‘yilmalar uzoq muddatli barqaror o‘sish yo‘lini ta’minlashini ta’kidlaydi. Davlat va xususiy sektor hamkorligida innovatsion va “yashil” investitsiyalarni rag‘batlantirish Qozog‘istonning barqaror rivojlanish strategiyasining markaziy yo‘nalishi sifatida talqin etiladi.

N. Nabiyeva va B. Mamatov (2020-2024)[9] O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalarning o‘rni va ularning makroiqtisodiy o‘sish hamda tarkibiy o‘zgarishlarga ta’sirini tahlil qiladi. Tadqiqotlarda ichki va xorijiy investitsiyalar hajmining barqaror oshib borishi sanoatning modernizatsiyasi, infratuzilma rivoji va yangi ish o‘rinlari yaratilishi orqali iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlayotgani, biroq investitsiyalarni hududlar va tarmoqlar bo‘yicha muvozanatli taqsimlash zarurligi ta’kidlanadi. Shuningdek, investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan davlat siyosati (soliq imtiyozlari, erkin iqtisodiy zonalar, xususiy mulk himoyasi) barqaror rivojlanish uchun asosiy omillardan biri sifatida baholanadi.

Y. Matyakubova (2024)[10] O‘zbekiston hududlari kesimida panel ma’lumotlar tahlili asosida investitsiya faolligi va iqtisodiy ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganadi. UNCTAD metodikalariga tayangan holda muallif investitsiyalarning ayrim mintaqalarda yuqori darajada konsentratsiyalashgani, bu esa hududlararo rivojlanish nomutanosibligini kuchaytirishi mumkinligini ko‘rsatadi. Panel regressiya natijalari investitsiya hajmi va tarkibi hududiy iqtisodiy o‘sishning muhim drayveri ekanini, lekin barqaror rivojlanish uchun institutsional islohotlar, infratuzilma va inson kapitaliga yo‘naltirilgan qo‘shimcha investitsiyalar zarurligini ko‘rsatadi.

Shu tariqa, xalqaro va milliy adabiyotlar barqaror iqtisodiy rivojlanishda investitsiyalar ahamiyatini tasdiqlaydi va O‘zbekiston uchun ham ichki va tashqi investitsiyalarni innovatsion, “yashil” va hududiy muvozanatli yo‘nalishlarda boshqarish zarurligini ilmiy asoslab beradi.

TADQIQOT METADOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda barqaror iqtisodiy rivojlanishda investitsiyalarning rolini baholash uchun kombinatsiyalashgan metodologik yondashuv qo‘llanildi. Dastlab nazariy-metodologik asos sifatida investitsiyalar, iqtisodiy o‘sish, modernizatsiya va “yashil” iqtisodiyotga oid ilmiy adabiyotlar hamda O‘zbekistonning amaldagi strategik hujjatlari o‘rganildi. Bu yondashuv investitsion siyosatning konseptual asoslarini aniqlashga imkon berdi.

Empirik qismda investitsiyalar va iqtisodiy rivojlanish o‘rtasidagi bog‘liqlikni baholash uchun ekonometrik tahlil usullari qo‘llanildi. O‘zgaruvchilar o‘rtasidagi uzoq va qisqa muddatli ta’sirlarni aniqlash maqsadida regressiya modellaridan, shuningdek korrelyatsiya, kovariatsiya, trend tahlili va modelning barqarorligini tekshiruvchi diagnostik testlardan foydalanildi. Metodologiya investitsiya oqimlarining iqtisodiy faollik, ishlab chiqarish samaradorligi va tarkibiy o‘zgarishlarga ta’sirini aniqlashga qaratildi.

Shu bilan birga, O‘zbekistonda qabul qilingan investitsiyaviy islohotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va institutsional yangiliklar mazmuniy tahlil metodi orqali baholandi. Bu yondashuv investitsiya siyosati amaliyotining kuchli va zaif jihatlarini aniqlash va takomillashtirish bo‘yicha asoslangan xulosalar berish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatning bqararor iqtisodiy rivojlanishida investitsion salohiyat va uning tarkibiy qismi asosiy o‘rinlarda turadi. Mamlakatning investitsion salohiyati ushbu mamlakatning bugungi kundagi iqtisodiy ko‘rsatkichlarining qay darajada mustahkam hamda barqaror ekanidan dalolat beradi.

So‘ngi yillarda mamlakatimizda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning muntazam ravishda oshib borayotganligini ko‘rishimiz mumin, shundan kelib chiqib aytish mumkunki iqtisodiy rivojlanish va barqarorlik ko‘rsatkichlari mamlakatimizda ham oshib bormoqda.

Quyidagi berilgan jadvalda mamlakatimizda so‘ngi yillarda kiritilgan investitsiya hajmining yillar kesimida o‘zgarish hamda ularning tarkibi ko‘rsatkichini ko‘rishimiz mumkin.

1-jadval. 2010-2024-yillar oralig‘ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar va ularning tarkibi[11]

Yillar	Asosiy kapitalga investitsiyalar (Mlrd so‘m)	Asosiy kapitalga investitsiyalarning o‘sish sur’ati (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda chet el investitsiyalari va kreditlarining ulushi (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda davlat budjeti ulushi (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda korxona va aholining o‘z mablag‘lari ulushi (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda boshqa mablag‘lar ulushi (%)
2010	16463,7	104,2	26,4	5,2	52,5	16
2011	19500	102,6	19,8	5,5	57,1	18
2012	24455,3	110,6	19	4,7	56	20
2013	30490,1	111,3	18,1	5	57,9	19
2014	37646,2	109,8	18,5	4,2	57,6	20
2015	44810,4	109,4	18,5	4,2	56,2	21
2016	51232	104,1	20,7	4,3	54,4	21
2017	72155,2	119,4	23,8	4,8	47,3	24
2018	124231,3	129,9	24,3	4,5	42	30
2019	195927,3	138,1	43,6	9	29,3	18
2020	210195,1	95,6	42,7	6,8	40,8	9
2021	239552,6	102,9	42,3	9,3	38	10
2022	266240	100,2	42,8	8	40,6	9
2023	356071,4	123,4	56,7	6,5	31,8	5
2024	507490,2	131,3	69,4	4,6	23,1	3

Umumiy olib qaraganda 2010-yildan 2024-yilgacha bo‘lgan oraliqda umumiy asossiy kapitalkga kiritilgan investitsiyalar hajmi muntazam ravishda oshib brogan. Umuman olganda 35 barobarga yaqin o‘sishni ko‘rishimiz mumkin. Quyidagi berilgan infografiokada buni to‘liqrqo ko‘rishimiz mumkin.

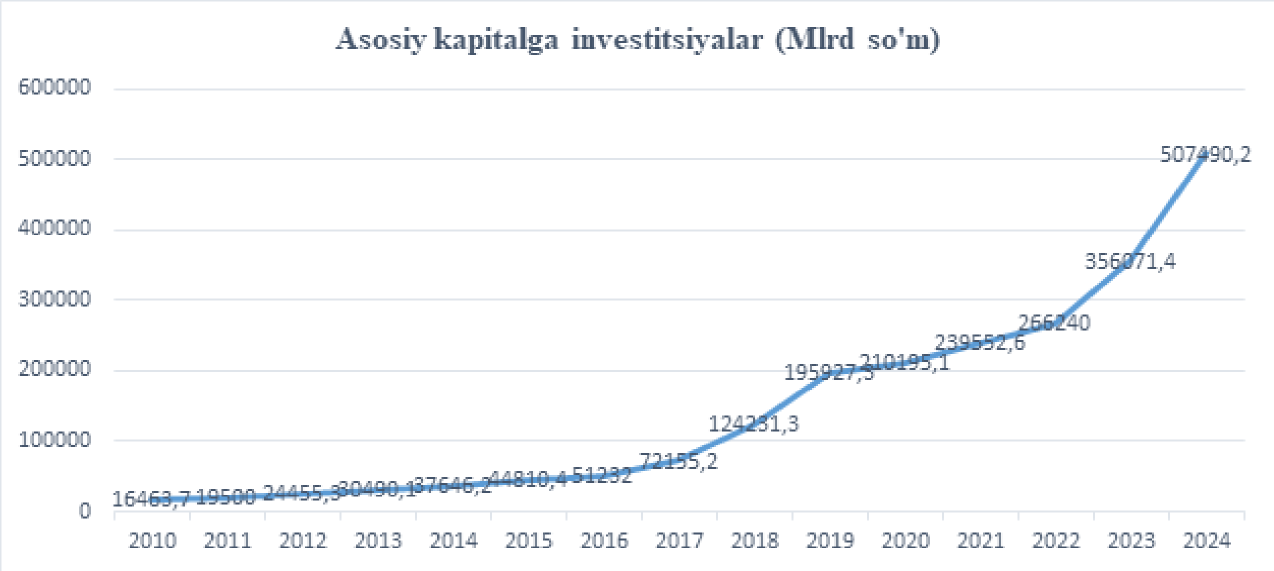

1-rasm. 2010-2024-yillar oralig‘ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning infogragikasi[12]

2010 – 2024-yillar oralig‘ida O‘zbekistonda asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmi keskin o‘sish trendiga ega bo‘lib, mazkur davr iqtisodiy islohotlar, modernizatsiya jarayonlari va investitsiya siyosatidagi

bosqichma-bosqich liberallashuvni yaqqol aks ettiradi. Davrning boshida, ya’ni 2010–2015 yillarda investitsiyalar hajmi nisbatan barqaror, past sur’atda o‘suvchi dinamikaga ega bo‘lgan. Ushbu yillarda investitsiyalarning asta-sekin ko‘tarilishi iqtisodiy tizimda keskin o‘zgarishlar kuzatilmagan davr sifatida tavsiflanadi.

2016 – 2017-yillardan boshlab investitsiyalar hajmida sezilarli o‘sish kuzatila boshlagan bo‘lib, bu mamlakatda olib borilgan iqtisodiy liberallashuv, yangi investitsiya siyosatining joriy etilishi hamda tashqi iqtisodiy aloqalarning kengayishi natijasi hisoblanadi. Aynan 2017 yil investitsiya o‘sishining birinchi burilish nuqtasi bo‘lib, oldingi yillarga nisbatan ancha yuqori sakrash kuzatilgan.

2018 – 2020-yillarda o‘sish dinamikasi davom etgan bo‘lsada, pandemiya ta’siri sabab 2020 yilda investitsiya oqimlari biroz sekinlashgan. Grafikda bu davr o‘sish sur’atining pastlash, ammo kamaymaslik tendensiyasini ko‘rsatadi — ya’ni investitsiyalar kamaymagan, lekin avvalgidek tez o‘smagan. Bu iqtisodiyotning pandemiya sharoitida ham investitsiya jarayonlarini to‘xtatmaganini, tarkibiy loyihalarning davom etganini bildiradi.

2021 – 2022-yillardan esa investitsiyalar yana tezlashgan trendga qaytgan. Bu yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar o‘sishi davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanayotgan infratuzilma loyihalari, sanoat klasterlari rivoji hamda erkin iqtisodiy zonalar faoliyati kengayishi bilan bog‘liq. Ushbu davrda o‘sish sur’atlari yanada barqaror va yuqori bo‘lgan.

Eng kuchli o‘sish 2023 – 2024-yillarda kuzatiladi. 2023-yilda investitsiyalar hajmi 356 trln so‘m atrofida bo‘lgan bo‘lsa, 2024-yilda bu ko‘rsatkich 507 trln so‘mdan oshib ketgan. Bu ikkinchi katta burilish nuqtasi bo‘lib, investitsiyalar hajmi bir yilda keskin 150 trln so‘mdan ko‘proqqa oshgan. Ushbu keskin o‘sish mamlakatda investitsion muhit yaxshilanishi, yirik sanoat va energetika loyihalarining ishga tushirilishi, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik kengayishi hamda xususiy sektor faolligining oshishi bilan bog‘liq.

Umuman olganda, 2010 – 2024-yillar bo‘yicha dinamikani tahlil qilar ekanmiz, investitsiyalar pasaygan yil yo‘qligi, aksincha, o‘sish sur’atlari turli bosqichlarda tezlashib yoki sekinlashib borganini ko‘ramiz. Bu esa iqtisodiy siyosatning investitsiyalarga yo‘naltirilganligini, ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirishga ustuvor e’tibor qaratilganini va iqtisodiyotning modernizatsiya bosqichlari izchil davom etayotganini tasdiqlaydi.

Quyidaa berilgan infografikada esa asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning takribi keltirib o‘tilgan.

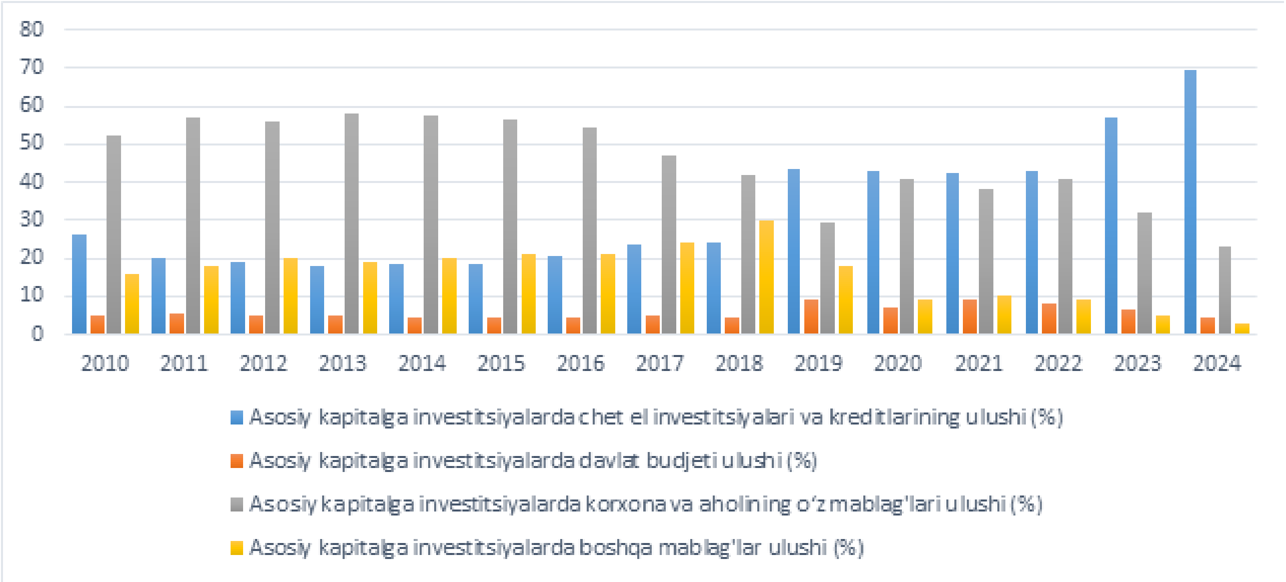

2-rasm. 2010-2024 yillar oralig‘ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning tarkibiy qismi infogragikasi[13]

2010 - 2024 yillar davomida O‘zbekistonda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning tarkibiy tuzilmasi sezilarli darajada o‘zgarib, investitsiya manbalarining ichki va tashqi nisbatida aniq strukturaviy siljishlar yuz bergan. Dastlabki yillarda investitsiyalarning asosiy qismi korxonalar va aholining o‘z mablag‘lari hisobidan moliyalashtirilgan bo‘lib, ular 2010 - 2015 yillar oralig‘ida deyarli 55 - 60 foiz atrofida barqaror ulushga ega bo‘lgan. Bu davrda iqtisodiyotning asosiy tayanchi mahalliy xo‘jalik subyektlarining o‘z mablag‘lari bo‘lib, ichki investitsiya salohiyati ustuvor ahamiyat kasb etgan.

Shu bilan birga, 2010 – 2016-yillarda chet el investitsiyalari ulushi yetarlicha past bo‘lib, o‘rtacha 18 - 22 foiz diapazonida shakllangan. Xorijiy moliyalashtirishning nisbatan past darajada bo‘lishi investitsion muhitning cheklanganligi, bozor mexanizmlarining to‘liq shakllanmaganligi hamda valyuta bozoridagi tartiblarning qat’iyligi bilan izohlanadi. Davlat budjeti ulushi esa o‘rtacha 15 - 20 foiz atrofida bo‘lib, davlat investitsiyalari iqtisodiyotda muhim, biroq yetakchi bo‘lmagan moliyalashtirish manbasi sifatida namoyon bo‘lgan.

2017-yildan boshlab tarkibiy tuzilma keskin oʻzgarishni boshlaydi. Xususan, 2017 – 2018-yillarda chet el investitsiyalari ulushi 25 - 30 foizgacha koʻtarilib, investitsiya tuzilmasidagi birinchi yirik burilish nuqtasini tashkil etadi. Bu davrda iqtisodiy liberallashuv, xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlarning yaratilishi va valyuta bozorining erkinlashtirilishi natijasida tashqi kapital oqimi sezilarli faollashgan. Shu bilan birga, aynan shu yillarda korxona va aholi mablagʻlari ulushi 60 foizdan 50 foizgacha pasayib, investitsiya tuzilmasida ichki manbalarning nisbiy salmogʻi qisqargan.

2019 – 2021-yillarda investitsiya tarkibida tashqi investitsiya ulushining barqaror oʻsishi davom etgan. Chet el investitsiyalari ulushi 35 - 40 foiz darajasiga yetgan boʻlsa, korxona mablagʻlarining ulushi 45 foiz atrofida shakllangan. Bu davr investitsiya manbalarining diversifikatsiyalanganini va iqtisodiyotning tashqi moliya oqimlariga yanada koʻproq integratsiyalashganini koʻrsatadi.

Umuman olganda, tarkibiy tahlil shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekiston investitsiya manbalari tuzilmasida ichki manbalardan tashqi kapitalga qarab strategik oʻtish roʻy bergan. Eng kuchli oʻsish chet el investitsiyalari va xalqaro kreditlarda kuzatilgan boʻlsa, eng yirik pasayish korxona va aholi mablagʻlari ulushida qayd etilgan. Bu esa iqtisodiyotning modernizatsiya va yirik loyihalarni tashqi moliya hisobidan amalga oshirish modeliga oʻtganini bildiradi.

Barqaror iqtisodiy rivojlanishni taʼmnlashda YaIM foiz hisobida oʻzgarishi hamda AKI foizda oʻzgarishini emperik tahlil uchun asosiy omillar sifatida tanlab olganmiz. Quytidagi berilgan jadvalda ushbu koʻrsatkichlarni koʻrishimiz mumkin.

2-jadval. YaIM hamda AKI yillar kesimida foizda oʻzgarish koʻrsatkichlari[14]

Yillar	YaIM	AKI(F)	AKIA(F)	AKIG(F)	AKIP(F)	AKIO(F)
2010	88102.4	104,2	26,4	5,2	52,5	16
2011	115627.8	102,6	19,8	5,5	57,1	18
2012	142333	110,6	19	4,7	56	20
2013	173201.5	111,3	18,1	5	57,9	19
2014	210998.3	109,8	18,5	4,2	57,6	20
2015	250544.6	109,4	18,5	4,2	56,2	21
2016	290213.4	104,1	20,7	4,3	54,4	21
2017	356453.8	119,4	23,8	4,8	47,3	24
2018	473652.8	129,9	24,3	4,5	42	30
2019	594659.6	138,1	43,6	9	29,3	18
2020	668038	95,6	42,7	6,8	40,8	9
2021	820536.6	102,9	42,3	9,3	38	10
2022	995573.1	100,2	42,8	8	40,6	9
2023	1204485	123,4	56,7	6,5	31,8	5
2024	1454574	131,3	69,4	4,6	23,1	3

Ushbu koʻrsatkichlardan kelib chiqqan holda barqaror iqtisodiy oʻsishning asosiy koʻrsatkichi boʻlgan yalpi ichki mahsulot hamda asosiy kapitalga investitsiyalar va ularning tarkibi oʻrtasidagi OLS regression tahlilni amalga oshirishga harakat qilindi. Ushbu tahlilning asosiy maqsadi ushbu omillar oʻrtasidagi bogʻliqlikni yoritib berishdan iborat. Tahlil jarayonida asosiy eʼtiborni asosiy kapitalga investitsiyalarda chet el investitsiyalari va kreditlarining ulushi (AKIA(F)) va asosiy kapitalga investitsiyalarda korxona va aholining oʻz mablagʻlari ulushi (AKIP(F)) hamda Yalpi ichki mahsulotga taʼsiri tahlil qilingan.

Birinchi navbatda Yalpi ichki mahsulotga asosiy kapitalga investitsiyalarda chet el investitsiyalari va kreditlarining ulushi (AKIA(F)) oʻrtasidagi oʻzaro bogʻlanishning regression tahlili amalga oshirilgan.

```
. reg YaIM AKIAF

      Source |       SS           df       MS      Number of obs   =        15
-------------+----------------------------------   F(1, 13)        =    126.68
       Model |  2.3114e+12         1  2.3114e+12   Prob > F        =    0.0000
    Residual |  2.3719e+11        13  1.8245e+10   R-squared       =    0.9069
-------------+----------------------------------   Adj R-squared   =    0.8998
       Total |  2.5486e+12        14  1.8204e+11   Root MSE        =   1.4e+05

------------------------------------------------------------------------------
        YaIM | Coefficient  Std. err.      t    P>|t|     [95% conf. interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
       AKIAF |   25203.06   2239.193    11.26   0.000     20365.58    30040.55
       _cons |  -294987.8   80578.08    -3.66   0.003    -469066.1   -120909.4
```

Ushbu regression tahlildan ushbu chiziqli regressiya tenglamasini quyidagicha yozishimiz mumkin.

YalM = -294987.8 + 25203.06*AKIAF

2010 – 2024-yillar bo‘yicha o‘tkazilgan regressiya tahlili natijasida asosiy kapitalga investitsiyalarda korxonalar va aholining o‘z mablag‘lari ulushi (AKIAF) YalM o‘sishi bilan juda kuchli va ijobiy bog‘liqlikka ega ekani aniqlandi. Modelning umumiy statistik ahamiyati yuqori bo‘lib, F-statistikaning qiymati va p-value natijalari AKIAF ko‘rsatkichi YalMdagi o‘zgarishlarni sezilarli darajada izohlab berishini ko‘rsatadi. R-squaredning 0.90 dan yuqori bo‘lishi esa YalM o‘sishining katta qismi aynan ichki investitsiyalardagi siljishlar orqali tushuntirilishini bildiradi.

Regressiya koeffitsiyenti AKIAF uchun ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli bo‘lib, bu ichki investitsiyalar ulushi oshgan sari iqtisodiy o‘sishning ham tezlashishini anglatadi. Ya’ni, ichki manbalardan jalb qilingan investitsiyalar ulushidagi har bir oshish iqtisodiy faollikni kuchaytiradi va ishlab chiqarish hajmining barqaror o‘sishiga sabab bo‘ladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, korxonalar va aholining o‘z mablag‘lari iqtisodiyotni ichki resurslar hisobidan qo‘llab-quvvatlashdagi asosiy omil bo‘lib, ichki investitsiya salohiyati oshgan yillarda YalM ham sezilarli darajada ko‘tarilgan.

Umuman olganda, tahlil shuni tasdiqlaydiki, AKIAF ko‘rsatkichining o‘sishi iqtisodiyotga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, ichki investitsiyalarning ulushi qanchalik yuqori bo‘lsa, iqtisodiy o‘sish sur’atlari ham shunchalik barqaror va yuqori bo‘ladi. Bu ichki kapitalning iqtisodiy rivojlanishdagi strategik ahamiyatini yaqqol namoyon qiladi.

Ikkinchi navbatda esa Yalpi ichki mahsulotga asosiy kapitalga investitsiyalarda korxona va aholining o‘z mablag‘lari ulushi (AKIP(F)) o‘rtasidagi o‘zaro bog‘lanishning regression tahlili amalga oshirilgan.

```
. reg YaIM AKIPF

      Source |       SS           df       MS      Number of obs   =        15
-------------+----------------------------------   F(1, 13)        =     52.45
       Model |  2.0423e+12         1  2.0423e+12   Prob > F        =    0.0000
    Residual |  5.0623e+11        13  3.8941e+10   R-squared       =    0.8014
-------------+----------------------------------   Adj R-squared   =    0.7861
       Total |  2.5486e+12        14  1.8204e+11   Root MSE        =   2.0e+05

------------------------------------------------------------------------------
        YaIM | Coefficient  Std. err.      t    P>|t|     [95% conf. interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
       AKIPF |  -33162.24   4579.146    -7.24   0.000    -43054.88    -23269.6
       _cons |    2036124   215113.5     9.47   0.000      1571400     2500849
```

Ushbu regression tahlildan ushbu chiziqli regressiya tenglamasini quyidagicha yozishimiz mumkin.

YalM = 2036124 – 33162.24*AKIPF

Regressiya natijalari 2010 – 2024-yillar bo‘yicha davlat investitsiyalari ulushi (AKIPF) va iqtisodiy o‘sish (YalM) o‘rtasidagi munosabatni tahlil qilish imkonini beradi. Modelning statistik ahamiyati yuqori bo‘lib, F-statistikaning p-qiymati 0.0000 chiqishi AKIPF o‘zgaruvchisi YalMdagi o‘zgarishlarga sezilarli ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi.

R^2 = 0.8014 bo'lishi esa YaIMdagi o'zgarishlarning taxminan 80 foizi aynan davlat investitsiyalari ulushi bilan izohlanishini ko'rsatadi. Bu ko'rsatkich modelning kuchli tushuntirish salohiyatiga ega ekanini bildiradi.

Regressiya koeffitsiyentining manfiy ishora bilan (-33 162.24) chiqishi davlat investitsiyalari ulushi oshgan sari YaIMning pasayish tendensiyasiga ega bo'lishini anglatadi. Ya'ni, davlatning asosiy kapitalga investitsiyalardagi ulushi ortgan yillarda iqtisodiy o'sish sustlashgan yoki YaIM kamaygan. Bu natijaning iqtisodiy talqini shuni ko'rsatadiki, davlat investitsiyalari ulushining ortishi iqtisodiyotda xususiy sektor faolligining qisqarishi, investitsiya samaradorligining pastligi yoki byudjet mablag'lari hisobidan amalga oshirilgan loyihalarning iqtisodiy qaytimi past bo'lganligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Umuman olganda, regressiya natijalari davlat investitsiyalarining iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin degan xulosani beradi. Bu esa barqaror iqtisodiy rivojlanish uchun davlat ulushini kamaytirish, xususiy sektor investitsiyalarini kengaytirish va investitsiya samaradorligini oshirish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston iqtisodiyoti misolida 2010 – 2024-yillar oralig'ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar dinamikasi va tarkibiy tuzilmasini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, investitsiyalar hajmi izchil va tezlashib boruvchi o'sish trendiga ega bo'lib, mazkur davr davomida qariyb 35 barobarga yaqin oshgan. Bu jarayon mamlakatda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar, investitsiya siyosatining liberallashuvi, infratuzilma va sanoatni modernizatsiya qilishga qaratilgan dasturlar amaliy natija berayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, investitsiyalar tarkibida ichki va tashqi manbalar nisbatining sezilarli o'zgarishi, xususan, chet el investitsiyalari ulushining keskin oshishi va korxona hamda aholining o'z mablag'lari ulushining pasayishi investitsion modelning sifat jihatdan yangilanganini ko'rsatadi.

Empirik tahlil natijalari yalpi ichki mahsulotning o'zgarishi bilan investitsiya ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniq tasdiqladi. Yalpi ichki mahsulot va asosiy kapitalga investitsiyalarda ichki manbalar ulushini ifodalovchi ko'rsatkich o'rtasida o'tkazilgan regressiya tahlili ichki investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga kuchli, ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Ichki manbalardan jalb qilingan investitsiyalar ulushining ortishi iqtisodiy faollikni kuchaytirishi, ishlab chiqarish hajmini kengaytirishi va barqaror o'sishga xizmat qilishi aniqlangan. Bu holat milliy iqtisodiyotda korxonalar va aholi mablag'lari hisobidan shakllanayotgan investitsiya salohiyatining strategik ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi.

Davlat investitsiyalari ulushi bilan YaIM o'rtasidagi regressiya natijalari esa teskari tendensiyani namoyon qildi. Davlatning asosiy kapitalga investitsiyalardagi ulushi oshgan yillarda iqtisodiy o'sish sur'atlari pasaygan yoki sekinlashganligi kuzatildi. Bu, bir tomondan, byudjet mablag'lari hisobidan amalga oshirilgan loyihalarning iqtisodiy samaradorligi yetarli darajada yuqori emasligini, ikkinchi tomondan esa davlat investitsiyalarining ko'payishi xususiy sektor faolligini cheklashi mumkinligini anglatadi. Demak, barqaror iqtisodiy rivojlanish sharoitida davlat investitsiyalari selektiv yondashuv asosida, yuqori ijtimoiy-iqtisodiy qaytimga ega bo'lgan, bozor mexanizmlarini qo'llab-quvvatlovchi yo'nalishlarga yo'naltirilishi zarur.

Olingan natijalar umumlashtirilgan holda shuni ko'rsatadiki, barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun investitsiya siyosatini ichki va tashqi manbalar o'rtasida muvozanatli tarzda yuritish, xususiy sektorning investitsion faolligini rag'batlantirish, "yashil" va innovatsion loyihalarga yo'naltirilgan kapital qo'yilmalarni kengaytirish hamda davlat ulushini iqtisodiyotda ortiqcha aralashuvsiz, samaradorlik tamoyillari asosida boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, investitsiya muhiti barqarorligini ta'minlash, investorlar huquqlarini kafolatlash, normativ-huquqiy bazani yanada takomillashtirish va hududlar bo'yicha investitsiyalarni muvozanatli taqsimlash O'zbekiston iqtisodiyotining uzoq muddatli barqaror o'sishi va raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti (2025) '"O'zbekiston–2030" strategiyasini "Atrof-muhitni asrash va "yashil iqtisodiyot" yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida' PF-16-son Farmon, 30-yanvar.
2. O'zbekiston Respublikasi (2019) "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun, O'RQ-598-son, 25-fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti (2020) '"Investitsiya loyihalarini boshqarish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"' PQ-5635-son Qaror, 5-sentabr.
4. Gafsi, N. and Bakari, S. (2025) 'Unlocking the relationship between domestic investment, environmental quality, and economic growth: Fresh insights from the USA', Edelweiss Applied Science and Technology, 9(5), pp. 1983–2016.
5. Buchner, B., Naran, B., de Lorenzo, F. et al. (2023) Global Landscape of Climate Finance 2023. San Francisco: Climate Policy Initiative.
6. Sofrankova, B., Kiselakova, D. and Onuferova, E. (2021) 'An empirical view on the determinants of sustainable economic development: Evidence from EU(28) member states', SHS Web of Conferences, 91, 01008.
7. Suleymanov, E. (2021) 'Foreign direct investment in emerging markets: Evidence from Russia since the 2000s', International Journal of Energy Economics and Policy, 11(3), pp. 348–356.

8. Ainur, A. (2025) Moliya tizimi va investitsiya siyosatining Qozog'istonning barqaror iqtisodiy o'sishiga ta'siri.
9. Nabiyeva, S.A. (2023) 'Sanoat korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb etishning institutsional omillari', Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 4(3), pp. 33–39.
10. Matyakubova, U. (2024) 'Institutsional omillar va xorijiy investitsiyalar oqimi: O'zbekiston hududlari misolida', Ijtimoiy-gumanitar fanlar jurnal, 4(1), pp. 78–86.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 12

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz